

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

JEAN RHYS'İN KARANLIKTA YOLCULUK ROMANINDA ANNA MORGAN'IN HİKAYESİ

The Story of Anna Morgan in Jean Rhys's *Voyage in the Dark*

Sezer Sabriye İKİZ*

Öz

Jean Rhys (1890-1979) 20.yüzyıl Dünya edebiyatının önemli isimlerinden birisidir. Rhys Karayipler'de bir dönem İngiliz sömürgesi olmuş Dominika'da Galli bir baba ve üçüncü kuşaktan İskoç asıllı bir Kreol anneden dünyaya gelmiştir. Rhys'in Kreol mirası hayatını ve yazın tarzını derinden etkilemiştir. En fazla tanınmış olan eseri Wide Sargasso Sea (Geniş Geniş bir Deniz)dir. Eserleri, feminist, modernist, Karayip, İngiliz, ve sömürgecilik ötesi yaklaşımlarla incelenmiştir. Üçüncü romanı, 1934 yılında yayınlanan *Voyage in the Dark*(Karanlıkta Yolculuk) tur. Bu romanında, baş karakter Anna Morgan'ın Karayipler'de 17 yaşına kadar yaşadıkdan sonra anne babasının ölümünden sonra İngiltere'ye gelişi ve orada yaşadığı sıkıntılar anlatılmaktadır. Anna koro kızı olarak çalışmaya başlar ve kendinden yaşça büyük bir erkeğe aşık olur. Ancak olaylar beklediği gibi gitmez ve sevdiği adam tarafından terk edilir. Bu dönemde boşluğa düşen Anna sayısız erkekle beraber olur ve romanın sonunda O'nu neredeyse ölüme sürükleyecek bir kürtaj operasyonu sırasında görürüz. Bu çalışmada, Anna'nın yaşamış olduğu travma ile birlikte neden ve niçin kendi kültüründen dışlanmış hissettiği üzerinde durulacaktır. Bu yapılırken, Jean Rhys'in kendi öz yaşamöyküsü ile Anna Morgan'ın hikayesi arasındaki paralelliklerde ortaya çıkarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Jean Rhys, Karanlıkta Yolculuk, Travma, Kreol ve Beyaz Kültür.

Abstract

Jean Rhys (1890-1979) was one of the important women writers of the mid- twentieth century. Rhys was born in Dominica (a formerly British colony in the Caribbean) to a Welsh father and a mother who is a third generation Dominican Creole of Scottish ancestry. Rhys's Creole heritage, her experiences as a white Creole woman, both in the Caribbean and in England, influenced deeply her life and writing. She is best known for *Wide Sargasso Sea* (1966). Rhys's works have always been debate subjects in feminist, modernist, Caribbean, British, and postcolonial writing. *Voyage in the Dark* , Jean Rhys's third novel, published in 1934, portrays the private tragedy of Anna Morgan who was grown up in the Caribbean among English parents and migrated to England in her mid-to late teens. Anna's two year stay in England has not been going well. Anna works as a chorus girl and has an affair with much older Englishman. Later he dumps her. This leads her to prostitution and in the end she becomes pregnant and does not know the father of the baby. In the end, she dies while having an abortion. This paper aims to show Anna Morgan's trauma and how and why she was displaced in her maternal culture. The parallels between Jean Rhys's own life story and Anna Morgan's story will also be explored.

Keywords: Jean Rhys's Autobiography , *Voyage in the Dark*, trauma, Creole and White Culture.

Giriş

Jean Rhys, Yirminci Yüzyılın en önemli yazarları arasında yer alır. O'nu bu denli dikkate değer bir yazar yapan hiç kuşkusuz farklı eleştirilenler tarafından farklı kuramlar ışığında incelenebilecek eserler yaratmış olmasıdır. Karayip'li, İngiliz, Avrupalı; feminist ve anti-feminist; elit, işçi sınıfı, marjinal; beyaz ve Beyaz Kreol. (Savory 1998: Önsöz) Bunların içinde her zaman en fazla öne çıkan kimlik, Karayip' li kimliği olmuştur. Savory, Jean Rhys' in eserlerinin en iyi zengin ve çeşitli Karayip Edebiyatı ve Kültürü içinde anlaşılabilir olduğunu belirtmiştir. Jean Rhys, 1890 yılında Batı Hint Adalarından günümüzde Dominik Cumhuriyeti olarak bilinen Dominika' nın Roseau kentinde doğmuştur. Gerçek adı Ella Gwendolen Rees Williams'dır. Babası William Rees Williams, Galli bir doktor, annesi ise İskoç asıllı üçüncü kuşaktan Dominikli bir Kreol idi. Rhys 16 yaşına kadar adada yaşamış ve ilk eğitimini adadaki Katolik Kız okulunda almıştır. Daha sonra halasının yanına İngiltere'ye gitmiş ve eğitimine orada drama okulunda devam etmiştir. Babasının ölümünden sonra parasız kalınca bir süre gezici bir tiyatro kumpanyasında koro şarkıcısı olarak çalışmıştır. 1919 yılında Hollandalı şair ve gazeteci Jean Lenglet ile evlenmiş ve birlikte Avrupa'da değişik şehirlerde gezmişlerdir. Çiftin iki çocuğu olur, ama çocuklar yaşamaz. Rhys ve Lenglet 1932 yılında boşanırlar. Rhys, daha sonra iki evlilik daha yapar. Hayatını değiştiren dönüm noktası, yayıncı Ford Madox Ford ile tanışmasıdır ve O'nun teşviki ile yazmaya başlar. En ünlü romanı *Wide Sargasso Sea* (Geniş Geniş Bir Deniz) dir. Bu romanı, Charlotte Brontë'nin *Jane Eyre*'nin yeniden yazımıdır. Günümüzde de halen inceleme konusu olan dikkat çekici bir eserdir. En son üzerinde çalıştığı eser, kendi öz yaşam öyküsü olan *Smile Please*' (*Lütfen Gülümse*)dir. Eserini tamamlayamadan 1979 yılında yalnız başına ölür.

* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü.

Bu çalışmada, Jean Rhys'in 18 yaşında genç beyaz Kreol bir kadın olan Anna Morgan'ı anlattığı *Voyage in the Dark* (*Karanlıkta Yolculuk*) eseri ele alınacaktır. Karayipler' den İngiltere'ye uzanan bu romanda, Anna'nın iki yıllık bir süreçte yaşadıkları ve sıkıntıları bu çalışmanın ana teması olacaktır. Aslında Anna Morgan'ın yaşadıkları, bir anlamda yazarın kendi yaşadıklarıyla neredeyse birebir örtüşmektedir.

1. Karayipler'den İngiltere'ye Yolculuk

Karanlıkta Yolculuk, Jean Rhys'in diğer romanlarından önce yazılmış olmasına rağmen, ancak 1934 yılında basılabilmektedir. Bu romanın anlatıcısı ve baş karakteri Anna Morgan'dır. Anna, gezici bir tiyatro kumpanyasında koro kızı olarak çalışmaktadır. Anne ve babasının ölümünden sonra, üvey annesi tarafından Batı Hint Adalarından İngiltere'ye gönderilmiştir. Büyük Britanya'da ilk olarak Southsea'ye gelir ve burada kendinden yaşça büyük Walter Jeffries ile tanışır. Romanda daha sonra, Londra'da tekrar karşılaştıklarını ve bir ilişkiye başladıklarını görürüz. Anna Walter'a umutsuzca aşık olmuştur ama Walter için bu ilişki sadece genç bir kıza maddi bir destek olmaktan ibarettir. Ekim 1913'e kadar süren ilişkileri Walter'ın Anna'yı bırakması ile sona erer. Anna, bu ayrılığın acısını hafifletmek için sayısını hatırlamadığı erkekle beraber olur. Mart 1914'te, 3 aylık hamileyken Walter' dan kürtaj için yardım ister. Bebeğin babasını bilmemektedir. Romanın sonunda Anna'yı zorlu bir operasyon sonrasında yaşam mücadelesi verirken görürüz. Başucunda arkadaşı Laurie vardır ve doktor arkadaşına Anna'nın bunun üstesinden geleceğini ve kurtulacağını söyler. Anna'nın bu olaydan sonra yepyeni bir başlangıç yapacağını anlarız. Roman bu şekilde sona erer.

Romanın başında aslında olayların nasıl gelişeceğine dair tahminlerde bulunabiliriz. Çünkü ilk bölümde, Anna'yı İngiltere'de yine kendisi gibi koro kızı olan arkadaşı Maudie ile birlikte kiraladıkları dairede Emile Zola'nın ünlü yapıtı *Nana*'yı okurken görürüz. Jean Rhys'in bu romana gönderme yapması oldukça dikkat çekicidir. Çünkü *Nana* 'da Emile Zola ilk başlarda oyunculuk yapan, daha sonra fahişe olan bir kadının öyküsünü anlatır.

2. *Karanlıkta Yolculuk*'ta Otobiyografik İzler

Jean Rhys kendini otobiyografik romanlar yazan bir yazar olarak tanımlamıştır. Ölümünden önce yazmış olduğu ve bitmemiş olan özyaşamöyküsü *Smile Please* (Lütfen Gülümse) de anlattığı çocukluk ve genç kızlık hikayeleri *Karanlıkta Yolculuk*'ta Anna Morgan'ın yaşadıkları ile örtüşür. Jean Rhys' de çocukluğunda Anna Morgan gibi siyahlarla beraber yaşamış ve onlardan biri olmayı dilemiştir. Yazarın kendi hayat hikayesinde bahsettiği gibi annesi ile hiçbir zaman çok sıcak bir anne-kız ilişkisi olmamıştır. Aynı şeyleri Anna'da da görmekteyiz. *Karanlıkta Yolculuk* kitabını yazarken, Rhys büyük ölçüde kendi deneyimlerinden yararlanmış. Anna, romanın başında İngiltere'yi çok soğuk ve gri olarak tanımlar. Aynı tanımlamayı, özyaşam öyküsünün ikinci bölümünde Jean Rhys 'de yapar. İngiltere'ye ilk gelişinde hissettiği şey soğuk hava ve gri renktir. Gökyüzü Dominika'da olduğu gibi mavi değildir. Renkler İngiltere'ye gelmesi ile birlikte kaybolmuştur. Jean Rhys kendini İngiltere'de tamamıyla yabancı olarak hissetmektedir. Anna'da olduğu gibi. Aynı şekilde Jean Rhys'de koro kızı olarak çalışmıştır. Kendini bir yere ait hissetmemekte ve güçsüzdür. Tek sığınabileceği liman erkeklerdir. Aşağıdaki gibi tanımlar İngiltere'yi :

Sanki bildiğim her şeyi saklayan bir perde inmiş gibiydi. Sanki yeniden doğmak gibi bir şeydi. Renkler farklıydı, kokular farklıydı, etrafımdaki şeylerin verdiği hislerde farklıydı. Sadece sıcak ile soğuk, aydınlık ve karanlık, mor ve gri arasındaki fark değildi. Beni korkutan ve mutlu eden şeylerde farklıydı. İngiltere'den ilk anda hoşlanmadım. Soğuğa alışamadım. (Rhys, 1969:7)

Anna, İngiltere'yi benimsemekte oldukça zorluk çeker. Gördüğü herşeyi Karayipler ile karşılaştırır. Adalarda her şey renklidir. Buna karşın, İngiltere'de her şey gridir. Roman boyunca, Anna'nın İngiltere'den nefret ettiğini görürüz. Kendini hiçbir zaman İngiltere'ye ait hissedemez. Hep dışardan biri gibi bakar. İngiltere onun için çok soğuk ve hepsi birbirine benzeyen şehirlerden oluşur. Jean Rhys'in çocukluğu Dominika'da küçük bir beyaz topluluk içinde geçmişti. Bununla birlikte, yine de farklı diller ve kültürlerin etkisinde kalmıştı. Dominica, Rhys'in yazın hayatında daima çok önemli bir yer tutmuştur. Anna Morgan karakterinde özellikle bunu açıkça görmekteyiz. Oradaki siyah insanları tanımlarken Anna Morgan şöyle demiştir: "Siyah olmak neşeli ve sıcak, beyaz olmak ise soğuk ve üzücü" (Rhys,1969, 27)

Jean Rhys, *Karanlıkta Yolculuk* romanında Anna' ya tıpkı kendisine daha önce sunulduğu gibi başka bir anne alternatifini sunar: zenci hizmeti kız Francine. Anna kendini Francine ile güçlü bir şekilde özdeşleştirir. Ama bir yandan da Francine'in beyaz olduğu için kendisinden nefret ettiğini düşünür. Anna Francine'i ateşlendiği zaman kendisine baktığı şekilde hatırlar. Francine özellikle anne bedeni ile ilişkilendirilmiştir. Aynı isimde bir zenciye, Francine, yazarın kendi özyaşamöyküsü *Smile Please* (Lütfen Gülümse) de de görmekteyiz. Özyaşamöyküsünde, Francine'i kendisinin en iyi arkadaşlarından biri olarak tanımlar. (Rhys, 1979: 31)

Üzerinde durulması gereken bir diğer karakter, Anna'nın üvey annesi Hester'dir. Anna'nın babası, annesinin ölümünden sonra gittiği bir İngiltere gezisinde Hester'le tanışıp evlenmiştir. Daha sonra birlikte Karayiplere yerleşmişlerdir. Hester adada geçirdikleri zaman boyunca hiç mutlu olmamıştır ve kocasının ölümünün ardından İngiltere'ye dönmüştür. Hester, İngiliz Kültür egemenliğinin temsilcisi olarak karşımıza

çıkar. Sömürgeci toplumun bütün önyargılarını içinde barındırır Hester. Oldukça ırkçı bir portre çizer. Kesinlikle siyah-beyaz arkadaşlığını onaylamaz. Hatta, Hester, Anna'nın İngiltere'de evlenmemesine çocukluğunda siyahlarla iç içe yaşamasının neden olduğunu düşünmekte ve bu konuda Anna'yı suçlamaktadır. Anna zaman zaman siyah olarak doğmayı kafasında idealize etse de yine de İngiltere'de yaşamayı tercih eder. Çünkü kendisine orada bir yaşam kurması ve çalışması daha kolay gözükmektedir. Bir yandan da kendisinin aslında tam bir İngiliz olduğunu kanıtlamak istemektedir üvey annesine. Çünkü üvey annesi Anna'nın melezi olduğunu sürekli kendisine hatırlatmaktadır. Üvey annesi genetik olarak lekesiz bile olsa yetiştirme şekliyle tam anlamıyla diğeri ve aşağılık görüldüğüne inanır:

Sana bir leydi gibi konuşmayı ve davranmayı, zenci gibi değil, öğretmeye çalıştım ama tabii ki başarılı olamadım. Seni hizmetkarlardan uzak tutmak mümkün değildi. Korkunç bir ses tonun var. Tam anlamıyla bir zenci gibi konuşuyordun ve hala da öyle. Onlarla bir arada olduğunda hanginizin konuştuğunu ayırt etmek imkansız. (Rhys,1969:56)

3. Anna Morgan'ın Travması

Sıradan olaylardan bahsedilmek istendiğinde zihnimiz bu olayları bilinçsiz bir şekilde yazıya döker. Ancak hayatımızda yaşamış olduğumuz travmatik olaylar beynimizde farklı bir şekilde depolanır ve ortaya çıkması da daha farklı olur. Patricia Moran'a göre, *Karanlıkta Yolculuk* bazı travmatik deneyimlerinden dolayı hayata bağımlılığını kaybetmiş bir karakterin basit bir portresini çizer (1996:4). Anna varoluşunun önemli iki parçasını bir araya getirmekte zorlanır. İngiltere'nin mi yoksa geldiği adanın mı gerçek olduğu konusunda yanlısamlar yaşar. Hangisi aslında daha güzeldi konusunda da çelişkiler içindedir. İngiltere'ye gelmesini yeniden doğuş olarak tanımlayabiliriz ama bu yeniden doğuşunda ailesi yanında değildir ve onu koruyacak hiç kimse yoktur yanında. Üvey annesi de onu aldatmış ve yalnız bırakmıştır. Bir süre sonra Anna hayatındaki farklı parçaları bir türlü bir araya getiremediğini fark eder. Anna yaşadığı travmalardan sonra zaman kavramını da yitirmiştir. Çoğu zaman kendini eski evinin yani Karayip'lerin anıları içinde kaybolmuş olarak görürüz. Gerçeklerden uzaklaşan Anna, kendini bazen adaya dönmüş gibi hisseder ve İngiltere sanki bir rüyadır. Walter'ın ilişkilerini bitirmek istemesi, Anna'nın insanlardan uzaklaşmasının başlangıcı olarak görülebilir. Umutsuzluk hisleriyle dolar ve kendini boğuluyormuş gibi hisseder. Bu terk ediliş sonrası kimsenin bilmediği bir yere gitmek ister Anna. Ama sonunda odasında bulur kendini. Geçmiş, şimdi ve gelecek birbirine karışmıştır. Kürtaj sonrasındaki sayıklamalarında Dominika ve İngiltere'yi bir araya getirmeyi başarmıştır. Dominika'da attan düştüğü anla Walter'la tanıştığı an birbirine karışır. Anna baygınken anne babasının ölümünü, Walter'ın tecavüzünü ve bir kurtuluş, rahatlama olarak gördüğü kendi ölümünü anlatır. Anna'nın Walter'dan esas isteği anne babasının sağladığı gibi bir korumadır. Anna ateşlendiği zaman Walter onun başında durur tıpkı Francine'in Dominik'teyken başında durması gibi. Anna'nın Walter'ı kaybetmesi ülkesini ve annesi kaybetmesi ile eşdeğer bir travmadır.

Sonuç

Mary Lou Emery'e göre; Anna kendi kişisel durumunu Karayiplerin tarihiyle ilişkilendirir ve kendi kişisel geçmiş ve kimlik duygusunu daha geniş bir toplumsal ve kültürel geçmiş bağlamında ele alır. Kendi ezilmiş durumunu diğer baskı altındaki insanların durumuyla bağlantı kurarak sergiler. Köle edası ile değil başkaldıran edasıyla. (1982:422) Judith Kegan Gardiner, Rhys'in kadın kahramanlarını başkalarına ve kendilerine yabancılaşmış olarak tanımlar (1982:246). Bu yabancılaşma, varoluşsal bir gerçek değil, cinsiyet, sınıf ve ahlakla ilgili toplumsal kutuplaşmaların tarihsel bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bunun başlıca nedeni de, kadınların ekonomik olarak özgürlüğünü elde edememiş bireyler olarak erkeklere bağımlı olmalarıdır.

Gardiner'ın bu tanımlaması, Anna Morgan karakterinin özellikleriyle birebir örtüşmektedir. Anna'da, bir sömürge ülkesinde hayata başlayarak, kendi kültüründen uzak kalmış, ve iki farklı kültürün etkisiyle kendini tam olarak bir yere ait hissedememiştir. Anna karakteri ekseninde, Rhys ekonomik olarak özgürlüğünü kazanamamış ve bir erkeğe bağımlı olarak yaşamak zorunda kalmış kadınları anlatır. Erkekler de, kadınların bu zayıflıklarından faydalanarak onları kullanırlar. Erkekler için kadınlar birer mal gibidir. Erkekler kadınları sadece birer beden olarak görürler. Onlar için kadın zekasının hiçbir önemi yoktur. Anna öylesine bir dünyada yaşamaktadır ki; bir kızın kıyafetleri içindekinden daha fazla değerlidir. Romanda Anna'nın arkadaşı Maudie nin de söylediği gibi " Bir kızın üzerindeki giysilerin kızdan daha değerli olduğunu hiç düşündünüz mü? İnsanlar mallardan daha değersizdir." (Rhys,1969: 40) Kadınların toplumda önemli bir yeri ve değeri yoktur. Kimliğiniz ekonomik gelirinize göre belirlenmiştir. İnsanlar siz zenginseniz size ilgi gösterirler. Oysa Anna, Walter'la sadece güç ve para için beraber değildir; erken yaşta kaybettiği babasının sıcaklığını aramaktadır.

Jean Rhys, genellikle diğer eserlerinde olduğu gibi, birinci tekil şahıs kullanarak yazar *Karanlıkta Yolculuk* romanını da. Bu şekilde, daha inandırıcı bir şekilde, kadının çaresizliğini, yalnızlığını ve korkularını yansıtır. Birinci tekil şahıs kullanması aslında bir tesadüf değildir. Romanlarında, Jean Rhys'in yaşam öyküsünden çok fazla izler bulunabilir. Bu da, yazarı başarılı sınıfına sokmaktadır. 18 yaşında annesiz

babasız bir genç kızın hikayesini oldukça gerçekçi bir şekilde yazmıştır. Kendi hayatıyla örtüşen bu hikayeyi umutlu bir şekilde bitirmiştir. Anna'da bundan sonraki hayatında mutluluğa ve başarıya ulaşacaktır. Bu umudun yanında, modernizmin karanlık yüzünü de görürüz. Jean Rhys, Ataerkil ve kapitalist bir toplumda azınlıkların, özellikle kadınların nasıl ezildiklerini ve toplum tarafından nasıl dışlandıklarını bize çok başarılı bir şekilde yansıtır.

KAYNAKÇA

- ABEL, Elizabeth. (1979). "Women and Schizophrenia: The Fiction of Jean Rhys", *Contemporary Literature*, Vol.20, No. 2 pp.155-177.
- EMERY, Mary Lou.(1982) "The Politics of Form: Jean Rhys's Social Vision in *Voyage in the Dark and Wide Sargasso Sea*",*Twentieth Century Literature*, Vol.28 No.4 . 418-30
- KLOEPHER, Deborah Kelly. "Voyage in The Dark : Jean Rhys's Masquerade for the Mother *Contemporary Literature*", Volume 26, no: 4, Winter 1985, pp 443-459.
- LINETT, Maren (2005) "New Words, New Everything": Fragmentation and Trauma in Jean Rhys" .*Twentieth Century Literature*., Vol 51 Issue 4, pp.437-66.
- MELLOWN, Elgin.(1972) "Character and Themes in the Novels of Jean Rhys", *Contemporary Literature*, Vol.13, No.4. pp.458-475
- MORAN , Patricia (2006). *Virginia Woolf, Jean Rhys, and the Aesthetics of Trauma*. Gordonsville, VA, USA: Palgrave.
- RHYS , Jean(1969).*Voyage in the Dark*. London: Penguin.
- (1979). *Smile Please: an Unfinished Autobiography*. London: Andre Deutsch.
- SAVORY, Elaine (1999). *Jean Rhys*. Cambridge: Cambridge University Press .
- TIFFIN , Helen(1978)."Mirror and Mask : Colonial Motifs in the Novels of Jean Rhys", *World Literature Written in English*, Vol.17, No.1, 328-41